

Vejledning om lektiehjælp i Københavns Kommune

Indledning

Folkeskolelovens § 1 indledes med ordene: ”Folkeskolen skal i samarbejde med forældrene give eleverne kundskaber og færdigheder, der forbereder dem til videre uddannelse og giver dem lyst til at lære mere”. Læring sker i folkeskolen i et samarbejde med forældrene, men læring finder også sted i et samspil med det omgivende samfund, og læringsprocessen starter ikke i folkeskolen men meget tidligt i barnets liv. Hvis læringsmiljøet er rummeligt og giver barnet mulighed og lyst til at lære, så kan barnet selv konstruere sin egen læring både i og uden for de etablerede læringsmiljøer. Forældrene som rollemodeller, igangsættere og inspiratorer har i den forbindelse stor betydning for barnets tilegnelse af kundskaber og færdigheder gennem opvæksten. I daginstitutionen lærer barnet gennem aktiviteter, der tager udgangspunkt i de pædagogiske læreplaner, mens der i folkeskolen undervises i en fastlagt fagrække med henblik på at opnå færdigheder på et målbart niveau.

Læring sker således ikke kun gennem undervisning og opfølgning på undervisning. I daginstitutionen udvikles børns kompetencer gennem oplevelser og lege, der giver mulighed for fordybelse, udforskning og erfaring som fx fysisk aktivitet, en tur i skoven eller sociale lege. Sammen med forældrene lærer børn gennem fælles aktiviteter hjemme og ude. Det kan bl.a. være praktiske gøremål, højtlesning eller en tur i byen. I skolen læres der gennem undervisning og samarbejde i klassen, men leg og aktiviteter er også i skolen en vej til læring. På fritidshjemmet følges der blandt andet op på skolens læring, men fritidsinstitutionen har også sin egen plan for læring gennem udviklende aktiviteter.

Som opfølgning til skolens undervisning er der tradition for, at elever får lektier for hjemme, og lektier kan fx begrundes med indarbejdelse af gode vaner eller automatisering af færdigheder, som beskrevet i lektieafsnittet. For mange børn er lektier ikke forbundet med problemer, men for nogle børn er det svært at få hjælp af forældrene fx til en matematikopgave. På fritidshjemmet kan der være hjælp at hente, men der udbydes også en lang række etablerede lektiehjælpstilbud, som beskrevet i denne vejledning.

Undervisning, læring og andre læringsaktiviteter

	Skole	Forældre	Daginstitution	Fritidshjem
Undervisning og lektier	Tilrettelagt undervisning og lektier som opfølgning	Lektier		Lektier
Andre læringsaktiviteter	Læring gennem lege og sociale aktiviteter	Læring gennem formelt og uformelt samvær	Læring gennem oplevelser, lege og sociale aktiviteter	Læring gennem oplevelser, lege og sociale aktiviteter

Alle skoler i Københavns Kommune skal tilbyde elever lektiehjælp. Børne- og Ungdomsudvalget har truffet beslutning om et minimumstimal for lektiecaféernes åbningstid, og de enkelte skoler har indrettet lektietilbuddet efter lokale behov. Lektiehjælp kan også tilbydes på fritidshjemmet, og i

lokalområderne er der mange eksempler på, at frivillige organisationer hjælper børn med lektier. Den kommunale kvalitetsrapport indeholder oplysninger om, hvordan forældre opfatter skolens lektiecafé. Informationerne hidrører fra spørgeskemaundersøgelsen KL-kompasset, der er gennemført årligt siden 2007.

Forvaltningen vil med denne vejledning søge at skabe et overblik over lektiehjælp i Københavns Kommune.

Vejledningen koncentrerer sig om at beskrive

- tilgrundliggende politiske beslutninger for lektiehjælpsordninger i Københavns Kommune
- en beskrivelse af de eksisterende lektiehjælpsordninger i Københavns Kommune
- konkrete eksempler på rammer, vilkår og brugere af skolernes lektiecaféer
- forældreinformation vedrørende lektiehjælp
- effekten af lektielæsning
- en oversigt med referencer.

Lektier

Lektier dækker i funktion, indhold og omfang over meget forskelligt, ligesom der er mange holdninger til lektier. Det anbefales derfor, at man på skolen drøfter bl.a. følgende spørgsmål:

- Hvilken pædagogisk funktion kan/bør lektier have?
- Bør lektier være gældende på alle klassetrin?
- Er det alle elever i en klasse, der skal have lektier for?
- Er lektier et udtryk for at indarbejde gode arbejdsrutiner, som fx 15 min. læsning dagligt?
- Giver lektier rum for fordybelse (fx dansk stil)?
- Bør lektier betragtes som en form for tempodifferentiering?
- Skal lektier tjene til automatisering af færdigheder (fx ved løsning af matematikopgaver)?
- Er lektier et godt redskab, der giver forældre mulighed for at følge med i barnets skolegang?
- Er lektier et disciplineringsmiddel, der rammer netop de svage elever, der ikke når arbejdet i skoletiden?
- Bør elever i indskolingen have lektier for?

Politiske beslutninger i Københavns Kommune

Folkeskoler

I august 2000 blev der etableret lektiecafé på skoler med mange tosprogede elever. I årene forud var der på frivilligt initiativ organiseret lektiehjælp i flere bydele til børn og unge, der skønnedes at have brug for særlig opmærksomhed og herunder lektielæsning. Den kommunale ordning på skolerne havde fra 2000 derfor det dobbelte formål at yde lektiehjælp til skolens elever i mindst otte ugentlige lektioner og samtidigt koordinere indsatsen med de frivillige udbydere i lokalområdet. Begge mål er fortsat gældende.

På Børne- og Ungdomsudvalgets møde den 24. maj 2006 behandlede udvalget en evalueringsrapport fra CASA og besluttede på den baggrund

- ”at fordelingsmodellen for de nuværende ressourcer til lektiecaféerne fastholdes uden særtildeling til udsatte børn”
- ”at skolernes forpligtelse til at påtage sig rollen som lokal koordinator af lektiehjælpstilbud fastholdes”
- ”at lektiecaféens primære målgruppe er alle elever, der anses for at have behov for lektiehjælp. Lektiecaféen er åben for alle”
- ”at forvaltningen afholder temadag og efterfølgende udsender en vejledning til skolerne vedrørende lektiecaféens mål, rammer og samarbejdsflader” (citater).

Det er fortsat et krav til skolerne, at de tilbyder lektiehjælp i mindst otte ugentlige lektioner. Det er ligeledes et krav, at alle elever med behov har mulighed for at modtage lektiehjælp på skolen.

Fritidshjem

I dagtilbudslovens står der,

- ”at fritidshjem skal give børn mulighed for lektielæsning” (citater).

I bekendtgørelsen, der følger op på loven, står endvidere,

- ”at fritidshjemmet skal bidrage til at give rum og rammer for, at børn kan læse lektier”
- ”at lektielæsningen fremmes ved, at personalet understøtter, at lektielæsning bliver en naturlig og acceptabel del af fritidshjemmets daglige aktiviteter” (citater).

Børne- og Ungdomsforvaltningen udsendte i 2008 Læsepolitik i Københavns Kommune. Læsepolitikken forholder sig bl.a. til, hvorledes fritidsinstitutionerne kan støtte op omkring læse- og skriveaktiviteter. Ifølge læsepolitikken skal fritidshjem og KKFO'er sætte fokus på,

- at ”etablere stimulerende miljøer, hvor skriftsproglige aktiviteter naturligt indgår i dagligdagen”
- at ”være opmærksom på og tage initiativer i forhold til de børn, som har størst behov for at beskæftige sig med skriftsproglige aktiviteter, herunder lektielæsning” (citater).

Endvidere giver læsepolitikken en lang række anvisninger, der kan understøtte tilegnelsen af gode arbejdsrutiner, som er alment gældende anbefalinger til skoler, fritidshjem og til forældre.

I Målsætninger for fritidshjem og KKFO'er fra 2009 står,

- ”Fritidsinstitutionerne skal understøtte børns læring i skolen, hvilket blandt andet indebærer at give børn mulighed for lektielæsning” (citater).

Lektiehjælp tilbydes altså som en aktivitet i fritidshjemmet men uden en særlig ressourcefordeling.

Klubber

Uddannelses- og Ungdomsudvalget behandlede forslag til en ny klubstruktur i 2003 og vedtog et resultatmål om lektiestøtte:

- ”Alle klubber skal inden 1. juli 2003 tilbyde støtte til lektielæsning således, at unge med behov for støtten ved, af hvem og hvor ofte lektielæsning tilbydes” (citater).

I 2004 forelå en evaluering, der blev behandlet af udvalget, og hvoraf det fremgår,

- ”at der arbejdes meget forskelligt med lektiestøtte i klubberne afhængigt af tradition og efterspørgsel”

- ”at der fortsat vil være fokus på dette arbejde” (citat).

Udvalget besluttede på baggrund af evalueringen at arbejde videre med resultatmålene.

I dagtilbudslovens står der,

- ”at klubtilbud skal støtte de større børn og unge i deres fremtidige muligheder på uddannelsesområdet og arbejdsmarkedet” (citat).

Lovgrundlaget for lektiehjælp på klubområdet er dermed mere løst og uforpligtende defineret.

Hvor tilbydes lektiehjælp i Københavns Kommune

Folkeskoler

Alle folkeskoler er jf. udvalgsbeslutningen fra 2006 forpligtet til at tilbyde lektiehjælp til alle elever, der anses for at have et behov. Lektiecaféen skal som følge af udvalgsbeslutningen som minimum være åben i otte ugentlige lektioner. Åbningstid og bemanning af skolens lektiecafé organiseres lokalt under hensyntagen til de fysiske muligheder og skolens pædagogiske målsætninger og således, at målgruppen på skolen, som i princippet er alle skolens elever, kan tilgodeses. Skolerne beslutter selv, hvordan lektiecaféen bemandes under hensyntagen til gældende overenskomster. Hvis det er undervisning, er aktiviteten omfattet af læreroverenskomsten (kasse 1), mens støtte til lektielæsning er omfattet af pædagogoverenskomsten.

I indskoling vil tilbud om lektiehjælp på skolen sædvanligvis være en del af det ordinære tilbud i skolens lektiecafé efter elevens skoletid. Alternativt kan lektier indgå i den daglige undervisning, hvor arbejdet kan understøttes af klassens lærer og/eller kammerater i klassen eller ved etablering af tolærerordning eller holddeling. Ved lektiehjælp efter skoletid skal problemer omkring følgeordning fra skole til fritidshjem løses. Det kan fx ske, hvis der kan etableres en ekstra følgeordning for en eller få elever i indskoling, efter at de har modtaget lektiehjælp. Det kan også ske ved at lektiehjælp henlægges til fritidshjemmet (jf afsnit herunder).

På mellemtrinnet og i udskoling er det alene skolens forpligtelse at tilbyde eleverne lektiehjælp, og det vil typisk foregå i skolens lektiecafé efter skoletid. Det kan være lærere eller pædagoger, der har opgaven, men det kan også være frivillige, der er tilknyttet fx ”Ungdommens Røde Kors”, en lokal beboergruppe eller andre frivillige organisationer. Et samarbejde med frivillige hjælpere kan tilgodeses en længere åbningstid i lektiecaféen inden for den gældende budgetudmelding til skolen. I alle tilfælde er det skolens opgave at koordinere arbejdet i lektiecaféen jf. udvalgsbeslutningen.

Det kan på skolen overvejes, om LærerIntra med fordel kan anvendes som informationskanal mellem klassens faglærere og en lærer i skolens lektiecafé. Især ved større opgaver kan det være af værdi, at læreren i lektiecaféen har mulighed for at være forberedt på elevens specifikke behov. LærerIntra vil ikke kunne erstatte den personlige kontakt mellem elevens faglærer og læreren i lektiecaféen men skal ses som et supplement.

Fritidshjem

Lektielæsning skal jf. lovgivningen tilbydes på fritidshjemmet. Det skal i Københavns Kommune ske

inden for den eksisterende budgetudmelding, da der ikke er beslutning om en særskilt ressourcetildeling til fritidshjem og KKFO. Lektielæsning på fritidshjem og KKFO skal ses som en af mange aktiviteter jf. citerede mål fra Læsepolitik i Københavns Kommune: Det er i denne politik et mål,

- ”at fritidsinstitutioner arbejder i stimulerende miljøer, hvor læsning og skrivning kan indgå som en naturlig del af dagligdagen”
- ”at fritidsinstitutioner er opmærksomme på og tager initiativ i forhold til de børn, som har behov for særlig støtte ved skriftsproglige aktiviteter, herunder lektielæsning” (citat).

Når fritidshjemmet organiserer lektiehjælpen, fordrer det en skriftlig samtykkeerklæring fra forældrene, hvis skole og fritidshjem skal kunne kommunikere om barnets særlige behov for lektiehjælp. En samtykkeerklæring er derimod ikke påkrævet, hvis lektielæsning på fritidshjemmet alene tager udgangspunkt i barnets egne udmeldinger om lektier.

Der hvor fritidshjemmet eller KKFO'en deler matrikel med skolen, er der ikke problemer med en følgeordning, når en elev har modtaget lektiehjælp på skolen, og det kan derfor bero på lokale aftaler mellem skole, fritidsinstitution og forældre, om den mest hensigtsmæssige løsning er lektiehjælp på skolen eller i fritidsinstitutionen. Heri bør indgå overvejelser, hvis en forlænget skoledag forhindrer en enkelt eller få elever i at deltage i fritidsinstitutionens pædagogiske aktiviteter. Den problemstilling gælder imidlertid også for de børn, der går på selvstændigt beliggende fritidshjem. Det kan derfor generelt drøftes og overvejes lokalt, om det er mest hensigtsmæssigt, at indskolingselever modtager lektiehjælp i fritidsinstitutionen for derved at være omfattet af det sociale fællesskab.

Klubber

Klubberne har ikke samme forpligtelse som fritidshjemmene, når det gælder at tilbyde rammer for lektiehjælp. I dagtilbudsloven er aktiviteten formuleret mere indirekte. Lektie støtte udelukkes ikke, men det kan ikke umiddelbart forventes at være en del af klubtilbuddet. Dog tilbyder mange klubber lektiehjælp og ofte i samarbejde med andre interessenter.

Ungdomsskolen

Ungdomsskolen er ikke forpligtet af lovgivning eller beslutninger til at tilbyde lektiehjælp. I Københavns Kommune har ungdomsskolens bestyrelse imidlertid godkendt, at der tilbydes lektiehjælp under flere former.

I samarbejde mellem ungdomsskolen og en folkeskole kan der oprettes lektiehjælp på folkeskolen, som finansieres af ungdomsskolen. I skoleåret 2009/10 tilbydes denne ordning på tre folkeskoler (Klostervængets Skole, Randersgades Skole og Tagensbo Skole).

I tilknytning til fritidsundervisningen i fagene dansk, engelsk, matematik og tysk kan der gives individuel lektiehjælp som afslutning på et undervisningsmodul. Det benyttes især af elever, der har valgt at følge undervisningen i ”dansk for tosprogede”.

I samarbejde med lokale aktører tilbyder ungdomsskolen lektiehjælp i boligområder. I skoleåret 2009/10 vil det være tilfældet i Mjølnerparken.

Rammer, vilkår og brugere af lektiecaféen

Forvaltningen har i september 2009 foretaget en miniundersøgelse på seks af kommunens skoler for at få et billede af lektiecaféerne. Skolerne er udvalgt, så de repræsenterer fem distrikter, store og små skoler samt skoler med hhv. få og mange tosprogede elever. Undersøgelsen viser

- at lektiecaféen fortrinsvis benyttes af elever på mellemtrin og udskolingstrin
- at elever på indskolingstrin kun udnytter tilbuddet i mindre omfang (0 - ca. 15 % af brugerne)
- at der ikke foretages en konsekvent registrering af brugernes etnicitet, men det skønnes, at de tosprogede elever udgør en majoritet i lektiecaféen på de skoler, der har tosprogede elever
- at lektiecaféen er fysisk forankret i skolens eksisterende centre (Pædagogisk Center, biblioteket, Specialcenteret, Sprogcenteret)
- at det er lærere, der bemande lektiecaféerne – fx suppleret med integrationsmedarbejdere
- at åbningstiden varierer mellem 4 og 10 lektioner
- at to af de seks skoler samarbejder og koordinerer lektiehjælp med frivillige organisationer
- at en skole har valgt at rette lektiecaféens tilbud til tosprogede forældre, så forældrene kan støtte deres børn med lektielæsning
- at en skole har valgt at tilknytte en skakklub som supplement til lektiecaféen.

I forhold til den gældende politiske beslutning i BUU af 24.5.2006 viser miniundersøgelsen sammenfattende

- at åbningstiden på mindst otte ugentlige lektioner er gældende på skolerne med en enkelt undtagelse (hvor der samarbejdes med en frivillig lektiehjælp, der dermed supplerer de kommunalt finansierede timer)
- at skolerne samarbejder og koordinerer lektiehjælp med de frivillige organisationer, hvor det er en mulighed
- at lektiecaféen er åben for alle elever, men at tilbuddet især benyttes af mellemtrins- og udskolingselever; og på skoler med mange tosprogede elever udgør de en majoritet af brugerne.

Endvidere viser undersøgelsen, at lektiecaféens aktivitet kan udvides ved fx at inddrage tosprogede forældre og af den vej give dem indblik i skolens arbejde, så de får en reel mulighed for at støtte egne børn med lektierne. Lektiecaféen kan også udvides med fritidsaktiviteter som fx skakspil. Dersom en bydækkende undersøgelse iværksættes, vil den sikkert kunne afdække andre aktiviteter, der med fordel kan knyttes til skolens lektiehjælpsordning.

Forældreinformation

Med henblik på fortsat at udbrede kendskabet til lektiehjælpsordninger er det vigtigt, at skolen løbende informerer forældre om muligheden for lektiehjælp. Som en naturlig oplysning om skolen kan viden om lektiehjælp formidles via skolens hjemmeside og i den lokale pjece/folder, som mange skoler uddeler til forældre og/eller udsender med indskrivningsmaterialet til nye forældre. Ligeledes bør det nævnes som et fast punkt på de årlige klasseforældremøder, at der er mulighed for lektiehjælp på skolen. Ved de årlige skole-hjemsamtaler, der blandt andet tager udgangspunkt i

elevplanerne er det en oplagt mulighed at indgå faste aftaler med elev og forældre om udnyttelse af lektiehjælpstilbuddet, hvor der skønnes at være behov for det.

Information om lektiehjælp kan også formidles via ForældreIntra. Jf. Kvalitetsrapport 2009 beskrives anvendelse af ForældreIntra i gennemsnit som ”i nogen grad”. Det betyder, at forældreinformation ikke alene kan baseres på elektronisk formidling, men det er et medie, der bør udnyttes i det omfang, det er en reel mulighed. Fx kan ForældreIntra også anvendes til at informere forældrene om større opgaver, som en klasse eller dele af skolen arbejder med.

KL-kompasset, der henvender sig til forældre som brugere af skoler og institutioner, er en skriftlig og anonym spørgeundersøgelse på kommuneniveau, der er gennemført i årene 2007 til 2009. Oplysninger vedrørende folkeskolen er i den treårige periode blevet anvendt i kommunens kvalitetsrapport på kommunalt niveau. Forældrene er blandt andet blevet spurgt om tilfredshed med information om skolens lektiehjælpsordning og deres opfattelse af kvaliteten af tilbuddet. Sammenlignet med foregående år er der sket en markant forbedring i 2009, hvor 65,5 % af de adspurgte er tilfredse med den information, de har fået, og tilsvarende er 66,5 % tilfredse med kvaliteten af lektiehjælpsordningen. Fra 2010 vil KL-kompasset blive afløst af en undersøgelse på skoleniveau, og der er forventning til en højere besvarelse (som i 2009 var 46,2 %) og et mere præcist billede af forældrenes tilfredshed med barnets skole og herunder lektiehjælpsordningen.

Forskning om effekten af lektielæsning

Der foreligger ikke danske forskningsresultater om effekten af lektielæsning. Den nyeste forskning findes i det canadiske review ”A systematic review of literature examining the impact of homework on academic achievement”, som Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning har offentliggjort i 2009.

Resultaterne viser en række interessante forhold. For det første at der er evidens for, at lektier som engagerer og motiverer eleverne også forøger elevernes præstationer generelt. For det andet at lektier virker bedst for de ældste elever og yderligere, at det er de elever, som ikke præsterer så godt som andre, der får mest ud af lektielæsning.

I forhold til den lille undersøgelse af de københavnske lektiecaféer, der er henvist til på side 5, ser det ud til, at skolernes lektiecaféer har fat i den målgruppe af elever, som også må antages at få det største udbytte af lektielæsning, nemlig skolens ældste elever samt de elever, der har særligt vanskeligt ved at indfri skolens krav og opgaver. Til sidstnævnte gruppe hører blandt andet nogle tosprogede elever.

Forskningen peger også på, at lektier der gives pr. tradition ikke øger elevernes præstationer. Lektier, der øger elevernes præstationer, er derimod lektier, der engagerer og motiverer eleverne fagligt og personligt. I forlængelse heraf må det antages, at lektiecaféernes forankring i Pædagogisk Center, Specialcenteret eller Sprogcenteret er hensigtsmæssig, idet der ideelt set kan ske en faglig sparring mellem skolens lærere med særlig viden om fag og fagligt udbytte og lærerne i lektiecaféerne. I hvilket omfang dette allerede sker, er ikke klarlagt, men det vil være et oplagt område at få belyst og udviklet på sigt for at støtte de ældste og de svageste elevers udbytte af undervisningen.

Referencer:

Klubbernes mål og resultatmål. Københavns Kommune 2003.

Evaluering af klubbernes arbejde med de 10 resultatmål, Uddannelses- og Ungdomsforvaltningen, oktober 2004.

Uddannelses- og Ungdomsudvalget, Beslutningsprotokol fra ordinært møde 17. november 2004.

Evaluering af lektiecaféer/elevcentre i Københavns folkeskoler. November 2005. CASA.

Børne- og Ungdomsudvalget, Beslutningsprotokol fra ordinært møde 24. maj 2006, punkt 11. Evaluering af lektiecaféer.

Dagtilbudsloven § 45, stk.6 og § 65, stk. 4. (2007).

Læsepolitik i Københavns Kommune 0-18 år. (2008).

A systematic review of literature examining the impact of homework on academic achievement, Canadian Council on Learning 2009 <http://dpu.dk/site.aspx?p=10586&newsid1=9107>

Målsætninger for fritidshjem og KKFO'er 2009. Københavns Kommune, Børne- og Ungdomsforvaltningen.

Kvalitetsrapport for Københavns Kommunes folkeskoler 2009. www.BUFnet.kk.dk